

Реформи в Україні: громадська думка населення

Загальнонаціональні опитування були проведені Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова (19–24 грудня 2014 року, 22–27 липня 2015 року та 16–20 грудня 2016 р.) та з Київським міжнародним інститутом соціології (15–25 грудня 2015 р.). Щоразу було опитано близько 2000 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком АР Крим і окупованих територій Донецької та Луганської областей. Теоретична похибка вибірки не перевищувала 2,3%.

- Стабільно в Україні протягом останніх років громадяни вважають, що влада повинна зосередитися на **трьох головних завданнях**: досягти миру на Донбасі; стимулювати розвиток економіки, створювати сприятливі умови для бізнесу й підвищувати життєві стандарти життя населення; боротися з корупцією та корупціонерами.
- **Трохи більше третини українців (35%) готові терпіти подальше зниження рівня свого життя заради кінцевого успіху реформ** (із них 11% готові терпіти стільки, скільки потрібно, а 24% – не більше року). Натомість, кожен третій не може терпіти далі, бо його матеріальне становище нестерпне вже зараз, а кожен четвертий – бо не вірить в успіх реформ. Третина населення, яка згодна певний час терпіти матеріальні труднощі заради реформ, залишається стабільною принаймні з липня 2015 року. Щоправда, у грудні 2014 року готових терпіти було більше – 45%.
- **Головними рушіями реформ населення вважає** уряд (33.5%), президента (29.5%), громадські організації, волонтерів (23%), країни Заходу (21%), населення (19%). Порівняно з липнем 2015 року майже вдвічі зросли сподівання на країни Заходу як рушіїв українських реформ.
- **Найбільший опір проведенню реформ в Україні**, на думку громадян, чинять олігархи (50%) та чиновники (50%). Ще до п'ятірки гальм громадяни зарахували уряд (31%), політичні сили, що утворюють коаліцію у Верховній Раді (27%), президента (26%). Якщо порівняти з липнем 2015 року, громадяни значно менше стали сприймати нинішній уряд як гальмо реформ (попередній уряд – 51,5%, нинішній – 31%). Зменшилася в громадській свідомості і негативна роль політичних партій, що утворюють коаліцію більшості у Верховній Раді (у липні 2015 року її сприймали як гальмо 44,5%, у грудні 2016-го – 27%), а також знизився негатив щодо ролі у реформах правоохоронних органів (як гальмо їх сприймали у липні 2015 року 21%, у грудні 2016 – 11%).

- **Найкращим балансом ставлення громадян у контексті впливу на проведення реформ** можуть похвалитися громадські організації та волонтери: 23% вважають, що вони сприяють реформам, і лише 1% – що вони чинять їм опір. Істотно зріс позитивний баланс щодо ролі у реформах у країн Заходу: з +9 до +19%. Позитивний баланс отримало також населення України загалом: 19% вважають його рушієм реформ і лише 2% – гальмом. У позитиві також вчені, науковці (+8%), уряд (+2%), президент (+3%). Найбільш негативний баланс впливу на реформи у державних чиновників (-47%), та олігархів (-44%). В негативі також вплив Росії (-15%), політичних сил, які утворюють більшість у Верховній Раді (-12%) та ті, що в опозиції (-12%), правоохоронні органи (-7%).
- **Про громадську ініціативу «Реанімаційний пакет реформ»** відомо 39% українців: 6% добре її знають, 33% – щось про неї чули.
- **На думку громадян, у більшості сфер життя становище в Україні в 2016 році істотно погіршилося.** Найбільш негативні зміни сталися у рівні цін та тарифів – тут погіршення зазначили 88,5% населення, в економічному становищі України (77%), у рівні стабільності (75%), упевненості громадян у завтрашньому дні (74%), рівні добробуту родини (73%), у ставленні громадян до влади (72%). Окрім того, переважно погіршення було зазначене у ситуації із злочинністю (62%), в охороні здоров'я (54%), оплаті праці (54,5%), соціальному захисті (49%), пенсійному забезпеченні (49%), дотриманні законності державними службовцями (43%). Здебільшого не сталося змін у таких сферах, як становище російськомовного населення (69%), становище україномовного населення (70%), становище релігійних та етнічних меншин (64%), міжнаціональні стосунки (64%), рівень свободи слова (49%), рівень демократії (46%), дотримання прав і свобод (46%), освіта (43%). **У цілому ситуація в країні, на думку 73% населення, змінилася на гірше.**
- **Єдиною сферою, де громадяни відзначили поліпшення ситуації, є обороноздатність країни** – зміни на краще позначили 40% населення (на гірше – 21%). Поділилися думки щодо міжнародного іміджу України: 27% громадян вважають, що імідж змінився на краще, 32% – на гірше і 27% думають, що він не змінився.
- **Порівняно з 2014 роком у деяких сферах погіршення ситуації стало фіксуватися менше:** у міжнаціональних стосунках (наприкінці 2014 року погіршення ситуації відзначали 40% населення, наприкінці 2016-го – 24%; у соціальному захисті (71% і 49%); у пенсійному забезпеченні (63% і 49%); в оплаті праці (76% і 54%); у становищі російськомовного населення (29% і 17%); у становищі україномовного населення (25% і 16%); у становищі етнічних та релігійних меншин (22% і 15%).
 - **Якщо порівняти з 2014 роком, найбільші зміни на гірше** громадська думка відзначила у ситуації із злочинністю (у 2014 році погіршення відзначали 47% населення, у 2016-му – 62%), пенсійному забезпеченні (40% і 49%), соціальному захисті (40% і 49%).

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

Як Ви вважаєте, на чому зараз повинна зосередити головні зусилля влада? НЕ БІЛЬШЕ П'ЯТИ ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ.

	Грудень-2015	Грудень-2016
Врегулювати ситуацію на Донбасі, досягти миру	78,5	74,9
Регулювати ціни, знижувати комунальні тарифи	44,8	56,4
Стимулювати розвиток економіки, створювати сприятливі умови для бізнесу	43,3	48,2
Боротися із корупцією та корупціонерами	56,3	45,6
Підвищити пенсії і зарплати	47,6	41,6
Відновлювати промисловість, створювати нові робочі місця	31,2	34,4
Здійснювати соціальний захист малозаможних людей	31,5	27,1
Обмежувати вплив олігархів на владу і суспільство	25,8	19,5
Зміцнювати обороноздатність країни, посилювати армію	10,7	18,4
Тримати курс гривні	14,8	17,3
Зайнятися реформою державного управління – призначати на державні посади чесних кваліфікованих фахівців	19	15,9
Прискорювати процеси європейської інтеграції України, виконувати вимоги Угоди про асоціацію	7,4	10,6
Проводити децентралізацію, передавати повноваження у місцеві громади	9,7	10,4
Провести дострокові вибори і змінити владу	7,7	7,1
ВАЖКО СКАЗАТИ	1,1	2,2
Інше	0,6	0,6

Здійснення реформ, цілком імовірно, може призвести до тимчасового зниження рівня життя людей. Чи згодні Ви терпіти певні матеріальні труднощі?

	Грудень-2014	Липень-2015	Грудень-2015	Грудень-2016
Так, готовий терпіти скільки треба, якщо це справді призведе до успіху країни	10,3	8,5	8,4	10,9
Якийсь час готовий потерпіти, але недовго (не більше року)	33,5	27,9	25,2	24,0
Ні, не готовий, бо не вірю в успішність тих реформ	19,5	25,2	20,5	23,5
Не готовий, бо моє матеріальне становище вже зараз нестерпне	28,9	33,3	38,8	31,4
Важко сказати	7,9	5,2	7,1	10,3

Як Ви вважаєте, хто є головним рушієм і гальмом здійснення в Україні необхідних реформ? (виберіть не більше п'яти) (у%)

	Рушії		Гальма		Баланс	
	Липень-2015	Грудень-2016	Липень-2015	Грудень-2016	Липень-2015	Грудень-2016
Уряд*	32,0	33,5	51,5	31,3	-19,5	+2,5
Президент	36,8	29,5	39,1	26,2	-2,3	+3,3
Громадські організації, волонтери	22,4	22,7	0,5	1,0	+21,9	+21,7
Країни Заходу	11,5	21,1	2,4	2,0	+9,1	+19,1
Населення	18,5	18,9	2,6	1,8	+15,9	+17,1
Політичні сили, що утворюють коаліцію у Верховній Раді	22,1	15,4	44,5	27,1	-22,4	-11,7
Політичні сили, що вийшли з коаліції («Самопоміч», «Батьківщина», «Радикальна партія Ляшка»)**		11,2		12,4		-0,8
Влада на місцях	9,0	10,2	17,5	12,8	-8,5	-2,6
Вчені, науковці	8,3	8,5	0,5	0,5	+7,8	+8,0
Опозиція	6,2	7,9	17,2	20,0	-11	-12,1
Олігархи	6,9	5,4	51,5	49,8	-44,6	-44,4
Бюрократія, чиновники	5,5	3,0	44,0	49,7	-38,5	-46,7
Правоохоронні органи (прокуратура, суди, міліція)	3,6	2,6	21,4	11,0	-17,8	-7,4
Росія	1,3	1,6	12,0	16,3	-10,7	-14,7
Інші	2,7	3,8	1,4	1,2		
Важко сказати	22	17,5	6,9	9,3		

*Липень 2015 р. – уряд Арсенія Яценюка, грудень 2016 р. – уряд Володимира Гройсмана

** У 2014 році цього варіанту не було

Чи знаєте Ви про громадську ініціативу «Реанімаційний пакет реформ»?

	Грудень-2014	Липень-2015	Грудень-2016
Так, знаю	7,5	4,3	5,8
Щось про це чув	28,7	25,4	33,1
Не знаю нічого	63,8	70,3	61,1

На Вашу думку, яким чином протягом останнього року змінилося становище в Україні в таких сферах?

		Змінилося на краще		Змінилося на гірше		Не змінилося		Важко відповісти	
		2014	2016	2014	2016	2014	2016	2014	2016
1.	Економічне становище країни	0,5	3,6	94,2	77,0	3,5	15,9	1,7	3,4
2.	Рівень добробуту Вашої родини	1,0	3,5	84,3	73,0	12,9	20,5	1,8	3,0
3.	Рівень демократії	23,8	10,8	35,1	31,8	28,7	45,8	12,4	11,6
4.	Рівень свободи слова	26,0	11,7	30,0	30,4	33,8	48,8	10,2	9,1
5.	Ситуація зі злочинністю	3,7	6,2	60,0	61,7	27,4	23,6	8,9	8,5
6.	Обороздатність країни*	–	39,8	–	21,3	–	25,8	–	13,1
7.	Міжнародний імідж України	40,4	27,4	32,0	32,0	13,7	27,0	13,9	13,6
8.	Міжнаціональні стосунки	22,5	15,9	40,2	23,6	24,7	46,1	12,6	14,4
9.	Становище у сфері дотримання прав і свобод громадян	16,1	8,1	37,2	32,5	35,1	46,5	11,6	13,0
10.	Дотримання законності державними службовцями	7,3	5,9	42,8	43,2	38,3	36,9	11,6	14,0
11.	Охорона здоров'я	0,9	3,6	53,0	53,6	42,0	35,9	4,1	6,9
12.	Освіта	1,4	4,9	41,3	36,4	47,8	43,4	9,5	15,3
13.	Соціальний захист (соціальні виплати, допомоги, субсидії тощо)	1,2	11,6	71,0	48,7	22,8	30,0	4,9	9,6
14.	Пенсійне забезпечення	0,4	3,9	62,6	49,5	31,2	38,0	5,9	8,6
15.	Оплата праці	0,6	3,4	75,9	54,5	18,1	34,3	5,4	7,8
16.	Рівень цін і тарифів	0,7	1,2	94,8	88,5	2,9	7,7	1,6	2,5
17.	Становище російськомовного населення	2,1	1,8	29,4	17,1	59,7	68,9	8,8	12,3
18.	Становище україномовного населення	5,9	5,7	25,1	15,6	62,0	69,6	7,0	9,1
19.	Становище етнічних та релігійних меншин	2,5	2,6	22,4	14,7	59,6	64,0	15,5	18,7
20.	Упевненість громадян у завтрашньому дні	2,2	2,2	84,4	73,9	7,7	16,3	5,6	7,6
21.	Ставлення влади до громадян	11,0	2,8	49,5	58,9	29,2	29,0	10,3	9,2
22.	Ставлення громадян до влади	9,0	2,4	60,4	72,4	21,2	17,3	9,3	7,8
23.	Рівень стабільності	1,0	2,1	90,1	75,0	4,8	16,1	4,1	6,7
24.	Ситуація в країні в цілому	2,8	3,1	88,5	73,4	4,0	17,0	4,7	6,5

**В опитуванні 2014 року цього варіанту не було*